

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE CHIMIE
PIATRA-NEAMȚ
31.03. – 06.04. 2013

Proba practică
Clasa a XII –a

Determinarea ordinului de reacție și a energiei de activare

1. Ustensile necesare

- eprubete, pahare Berzelius, pipetă gradată, cilindru gradat, pisetă, termometru, cronometru sau ceas cu secundar.

2. Reactivi

- soluție standardizată de $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ de concentrație cunoscută, soluție de H_2SO_4 0,3 M.

3. Modul de lucru

În lucrare se studiază reacția dintre tiosulfatul de sodiu și acidul sulfuric, în soluție apoasă. Aceasta este ușor de urmărit, deoarece sulful format se separă sub formă coloidală, producând o turbureală în vasul de reacție. Viteza de reacție în raport cu sulful format este $v = [\text{S}]_{\text{min}} / \Delta t$. Cantitatea $[\text{S}]_{\text{min}}$ este o constantă, independentă de modul de desfășurare a reacției, și reprezintă cantitatea minimă de sulf din unitatea de volum necesară apariției precipitatului coloidal.

A. Se studiază influența concentrației tiosulfatului de sodiu asupra vitezei de reacție, determinându-se ordinul de reacție în raport cu acesta. Menținând constante temperatura și concentrația acidului sulfuric, viteza de reacție este invers proporțională cu timpul Δt până la apariția sulfului coloidal.

În patru eprubete (1a)-(4a) se introduc volumele de soluție de tiosulfat și de apă indicate în tabelul 1:

Nr. eprubetă	$V_{\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3}$ (mL)	$V_{\text{H}_2\text{O}}$ (mL)	$[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3]$ $\left(\frac{\text{mol}}{\text{L}}\right)$	Δt (s)
1a	5	0		
2a	4	1		
3a	3	2		
4a	2	3		
1b,...,4b	5 mL soluție H_2SO_4			

iar în celelalte patru eprubete (1b)-(4b), câte 5 mL soluție H_2SO_4 . Se adaugă peste conținutul eprubetei (1a) soluția din eprubeta (1b), se agită și se măsoară timpul Δt scurs din momentul amestecării până la apariția turburelii. Se procedează la fel și cu perechile de eprubete (2a)-(2b), (3a)-(3b), (4a)-(4b), notându-se valorile Δt .

B. În patru eprubete se pun câte 2 mL soluție $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ și 3 mL de apă, iar în celelalte patru eprubete câte 5 mL soluție H_2SO_4 . Eprubetele se introduc pe rând, câte două (una cu soluție de tiosulfat și una cu soluție de acid sulfuric), într-un pahar Berzelius umplut pe jumătate cu apă la temperaturi apropiate de 20, 25, 30, respectiv 35°C. După 2-3 minute, se măsoară temperatura din paharul Berzelius, se toarnă soluția de H_2SO_4 dintr-o eprubetă peste cea de $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ din

cealaltă eprubetă, se agită și se măsoară timpul Δt scurs de la amestecare până la apariția turbulenței. Se repetă experiența la diferite temperaturi. Rezultatele se trec în tabelul 2:

Experiment	T(K)	Δt (s)
1		
2		
3		
4		

4. Cerințe

1. Scrieți ecuația reacției chimice dintre acidul sulfuric și tiosulfat. **6 p**
2. Completați tabelul 1, calculând concentrația tiosulfatului după amestecarea soluțiilor din eprubete. **6 p**
3. Prezentați rezultatele punctului (A) într-un tabel de forma **16 p**

$V_{\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3}$ (mL)	$V_{\text{H}_2\text{O}}$ (mL)	$\ln[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3]$	$\ln \Delta t$
5	0		
4	1		
3	2		
2	3		

4. Reprezentați grafic dependența:

$$-\ln(\Delta t) = f(\ln[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3])$$
 16 p
5. Din graficul de la punctul anterior, determinați ordinul de reacție n. **6 p**
6. Scrieți ecuația care descrie dependența constantei de viteză k de temperatura absolută T, presupunând că reacția este elementară și precizați semnificația mărimilor care intervin. **11 p**
7. Prezentați rezultatele punctului (B) într-un tabel de forma **16 p**

Experiment	$1000/T$	$-\ln(\Delta t)$
1		
2		
3		
4		

8. Trasați graficul $-\ln(\Delta t) = f\left(\frac{1000}{T}\right)$. **16 p**
9. Din graficul trasat la punctul anterior, determinați energia de activare a reacției, E_A . **7 p**

Se dă: $R = 8,314 \frac{\text{J}}{\text{mol} \cdot \text{K}}$

Notă: Timp de lucru 3 ore.

Comisia: Adrian Bîrzu, Cornelia Ilieș, Ruxanda Șerban, Laura Moșteanu.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE CHIMIE
PIATRA-NEAMȚ
31.03. – 06.04. 2013

Proba practică (traducere în lb. maghiară)
Gyakorlati próba - XII. Osztály

A reakciórend és az aktiválási energia meghatározása

1. Szükséges eszközök:

- kémcsövek, Berzelius poharak, beosztásos pipette, mérőhenger, fecskendőpalack, hőmérő, stopperóra vagy másodperces óra.

2. Reagensek:

- ismert koncentrációjú standardizált $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ –oldat, 0,3 M-os H_2SO_4 –oldat.

3. A muka menete:

A laborgyakorlatban a nátrium-tioszulfát és kénsav között lejátszódó reakciót tanulmányozzuk, vizes oldatban. Ez könnyen követhető, mivel a reakcióból keletkező kolloidális kén, zavarossá teszi az edényben található oldatot. A reakció sebessége a keletkezett kénre vonatkoztatva:

$v = \frac{[S]_{\min}}{\Delta t}$. Az $[S]_{\min}$ mennyiség egy állandó, amely független a reakció végbemenek módjától, és azt a minimális kénmennyiséget jelenti, amely az egységnyi térfogatban, a kolloidális csapadék megjelenéséhez szükséges.

A. Tanulmányozzuk a nátrium-tioszulfát koncentrációjának hatását a reakciósebességre, meghatározva a rá vonatkozó reakciórendet. Állandónak tartva a hőmérsékletet és a kénsav koncentrációját, a reakciósebesség fordítottan arányos a kolloidális kén megjelenéséhez szükséges Δt idővel.

(1a)-(4a) –val jelölt kémcsövekben az 1. táblázatban megadott tioszulfát-oldat és víz térfogatokat tesszük:

A kémcső sorszáma	$V_{\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3}$ (mL)	$V_{\text{H}_2\text{O}}$ (mL)	$[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3]$ $\left(\frac{\text{mol}}{\text{L}}\right)$	Δt (s)
1a	5	0		
2a	4	1		
3a	3	2		
4a	2	3		
1b,...,4b	5 mL solupie H_2SO_4			

valamint a másik négy, (1b)-(4b)-vel jelölt kémcsövekbe 5 -5 mL H_2SO_4 -oldatot mérünk be. Az (1a)-val jelölt kémcsőhöz az (1b)-vel jelölt kémcső tartalmát töltjük, összerázzuk és lemérjük az összekeveréstől a zavarosság megjelenéséig eltelt Δt időt. Hasonlóképpen járunk el a (2a)-(2b), (3a)-(3b), (4a)-(4b)-vel jelölt kémcsőpárokkal is, lejegyezve a Δt időket.

B. Négy kémcsőbe 2-2 mL $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ -oldatot és 3-3 mL vizet teszünk, valamint a másik négy kémcsőbe 5 -5 mL H_2SO_4 -oldatot mérünk be. A kémcsöveket szerre, párosával (egyét tioszulfát oldattal és egyet kénsavoldattal), vízzel félig megtöltött Berzelius-pohárba helyezzük, amelyben a víz hőmérséklete 20, 25, 30, valamint 35°C hőmérséklet körüli érték. 2-3 perc múlva megmérjük a Berzelis-pohárban a hőmérsékletet, és az egyik kémcsőből a H_2SO_4 –oldatot a $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ –oldatot tartalmazó kémcsőbe töltjük, összerázzuk, és lemérjük az összekeveréstől a zavarosság megjelenéséig eltelt Δt időt. Megismételjük a kísérletet különböző hőmérsékleti értékekre.

Az eredményeket a 2. táblázatba írjuk:

Experiment	T (K)	Δt (s)
1		
2		
3		
4		

4. Kérések:

1. Írd le a tioszulfát és a kénsav között lejátszódó reakció egyenletét. **6 p**

2. Egészítsd ki az 1. táblázatot, kiszámítva a tioszulfát koncentrációját a kémcsövekben található oldatok összetöltése után. **6 p**

3. Az (A) pont eredményeit írd az alábbi táblázathoz hasonlóba. **16 p**

$V_{\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3}$ (mL)	$V_{\text{H}_2\text{O}}$ (mL)	$\ln[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3]$	$\ln \Delta t$
5	0		
4	1		
3	2		
2	3		

4. Ábrázold grafikusán:

$$-\ln(\Delta t) = f(\ln[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3])$$

16 p

5. Az előző alpont grafikonja alapján, határozd meg az n reakciórendet. **6 p**

6. A reakciót, elemi reakciónak tekintve, írd le a k sebességi állandó és az abszolút hőmérséklet közötti összefüggést, valamint nevezd meg az összefüggésben szereplő mennyiségeket. **11 p**

7. A (B) alpont eredményeit, írd az alábbi táblázathoz hasonlóba. **16 p**

Experiment	$1000/T$	$-\ln(\Delta t)$
1		
2		
3		
4		

8. Készítsd el a $-\ln(\Delta t) = f\left(\frac{1000}{T}\right)$ összefüggésnek megfelelő grafikont. **16 p**

9. Az előző alpontban elkészített grafikon alapján, határozd meg a reakció E_A aktiválási energiáját. **7 p**

Adott: $R = 8,314 \frac{\text{J}}{\text{mol} \cdot \text{K}}$

Megjegyzés: A munkaidő 3 óra.

Comisia: Adrian Bîrzu, Cornelia Ilieș, Ruxanda Șerban, Laura Moșteanu.

Comisia Centrală a Olimpiadei

Naționale de Chimie

vă urează

succes!

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE CHIMIE
PIATRA-NEAMȚ
31.03. – 06.04. 2013

Barem de evaluare și de notare
Proba practică
Clasa a XII-a

1. $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{H}_2\text{O} + \text{S} + \text{SO}_2$	6 p
2. Calculul valorilor $[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3]$, în mol/L	6 p
3. Determinarea experimentală a valorilor Δt și completarea tabelului	16 p
4. Reprezentarea grafică $-\ln(\Delta t) = f(\ln[\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3])$	16 p
5. Determinarea lui $n = 1$ din panta dreptei	6 p
6. $k = A \exp\left(-\frac{E_A}{RT}\right)$ și semnificație	11 p
7. Determinarea experimentală a valorilor Δt și completarea tabelului	16 p
8. Trasarea graficului $-\ln(\Delta t) = f\left(\frac{1000}{T}\right)$	16 p
9. $E_A = 35 - 40 \frac{\text{kJ}}{\text{mol}}$, din panta dreptei	7 p
Total	100 p

Notă: orice variantă corectă de rezolvare se va puncta corespunzător.

Comisia: Adrian Bîrzu, Cornelia Ilieș, Ruxanda Șerban, Laura Moșteanu.